

2. peatükk

INIMÕIGUSED EUROOPAS

See tund tutvustab õpilastele Euroopa põhiõiguste hartat. Samuti arutatakse ja mängitakse läbi erinevaid Suurbritannias aset leidnud kohtujuhtumeid.

Tunni eesmärgid

- Õpilased oskavad nimetada inimõigusi, mis on kirjas põhiõiguste hartas
- Õpilased mõistavad, kui keeruline on kohtunikel teha inimõiguseid puudutavaid otsuseid
- Õpilased oskavad kasutada veenmistehnikaid ning sobivat sõnavara oma kirjatöodes ning esitlustes

Abimaterjalid

- PowerPoint esitlus Inimõigused Euroopas
- Abivahend 1: Euroopa põhiõiguste harta (lihtsustatud versioon). Üks leht igale õpilasele.
- Tööleht 1: Kohtujuhtumid (iga juhtum on eraldi lehel)
- Tööleht 2: Kohtuotsuste lisakommentaariid õpetajale
- Tööleht 3: Lisainfo õpetajale Euroopa põhiõiguste harta kohta

SISSEJUHATUS

10 min

Õpilastele tutvustatakse inimõiguste kontseptsiooni ning tunni eesmäärke.

- Tutvusta slaidide nr 2 ja 3 materjale ning küsi, kas kõik õpilased said aru.
- Selgita õpilastele, et Euroopa Liidus on inimõigused kaitstud põhiõiguste hartaga ning seda hartat tunnis käsitletaksegi. Jaga laiali Abivahend 1: Euroopa põhiõiguste harta (lihtsustatud versioon). Näita õpilastele slaide 4–9 ning peale igat slaidi küsi, millisele artiklile slaid viitab (vastus ilmub, kui teist korda klikkida).

NB! Slaididel on ainult mõned näited põhiõiguste harta artiklitest, harta koguteksti leiata siit: www.eihr.ee/el-i-pohioiguste-harta/

- Selgita, et põhiõiguste harta nõuab, et kõik avalikud organisatsioonid (haiglad, koolid, politseinikud) tagaksid inimõiguste kaitse. Kui keegi tunneb, et tema õigusi on kuritarvitatud, võib ta pöörduda kaebusega kohtu poole. Kohtunik peab aeg ajalt langetama raskeid otsuseid, kus tuleb võtta arvesse erinevate gruppide õigusi võrdluses üksikisiku õiguste ning üldsuse turvalisusega. Selgita õpilastele, et tunni jooksul vaadatakse selliseid kohtukaasusi lähemalt.

Foto: Amnesty International: Everyone Everywhere

Foto: Amnesty International: Everyone Everywhere

PÕHIOISA

40 min

Kohtujuhtumi etendus

Õpilased analüüsivad tõestisündinud inimõigustealaseid kaasusi ning mängivad läbi kohtujuhtumi. Üks osa klassist kehastab süüdistajaid ning teine osa kaitsjaid ning nad peavad argumenteerides veenma ülejäänud klassi.

- Jaga klass kuueks grupiks.
- Anna igale grupile ülesanne Töölehelte 1: Kohtujuhtumid.
- Selgita, et iga grupp peab kirjutama lühikese juhtumikirjelduse, mis tutvustab mõlema poole seisukohti ning esitlema seda 2 minuti jooksul.
- Iga grupp loeb kohtujuhtumit ning arutleb, millised inimõigused on antud juhtumi puhul olulised.
- Seejärel jaotab grupp omavahel ära rollid: kes on jutustaja, kes on kaitsjad ja süüdistajad (advokaate võib olla igas grupis rohkem kui üks vastavalt õpilaste arvule).
- Oma juhtumi ettevalmistamisel ja kirjapanemisel peaksid õpilased kasutama nii palju veenmisargumente, kui on võimalik (näita slaidi nr 10).
- Jutustaja peaks kirjutama lisaks oma tekstile koos advokaatidega juhtumianalüüsi, et ka tema õpiks veenvat argumentatsiooni. Kui aeg võimaldab, siis võiksid õpilased lugeda mõningaid reaalseid kohtujuhtumeid, et muuta oma argumentatsioon veenvamaks ning kasutada ekspertide arvamusi ja statistikat oma argumentatsiooni tugevdamiseks.
- Süüdistajad ja kaitsjad peaksid omavahel väitlema, et võita klassi poolehoid ühe või teise poole toetuseks.
- Iga grupp esitleb oma juhtumit. Pärast iga ettekannet lase klassil otsustada, kas paremini argumenteeris süüdistaja või kaitsja. Seejärel avalda oma arvamus ning anna teada, millise otsuse kohtunik päriselus selle juhtumi kohta langetas (vaata 2. töölehte). Palu õpilastel rollist välja tulla ning avaldada oma isiklikku arvamust selle juhtumi kohta.

NB! Igal grupil on aega 10 minutit, et juhtumi kohta lugeda, seda omavahel arutada ning argumentatsioon kirja panna. Peale selle on 2 minutit aega esitluseks, 1 minut kohtadele jõudmiseks ning 2 minutit tagasivõtmiseks.

Foto: Amnesty International. Everyone Everywhere

KOKKUVÕTE

5 min

- Vaadake uuesti slaidi nr 2. Palu õpilastel nimetada mõned inimõigused põhiõiguste hartast ilma abimaterjale kasutamata.
- Palu sellel osal klassist, kes arvab, et põhiõiguste harta on vajalik dokument, minna ühe seina äärde ning sellel osal klassist, kes arvab, et see dokument on ebavajalik, minna teise seina äärde. Palu mõnel õpilasel kummaltki poolelt selgitada, miks nad niimoodi arvavad.

ABIVAHEND 1

Euroopa põhiõiguste harta (lihtsustatud versioon)

Artikkel 2

Kõigil on õigus elule.

Artikkel 4

Kedagi ei või piinata ega kohelda julmal või alandaval viisil.

Artikkel 5

Kedagi ei tohi sundida sunnitööle ega orjastada.

Artikkel 6

Kõigil on õigus vabadusele ja turvalisusele.

Artikkel 7

Kõigil on õigus era- ning perekonnaelu puutumatusel. Kellelgi ei ole õigust avada teise inimese kirju, e-kirju, kuulata pealt telefonikõnesid või murda sisse inimese elukohta.

Artikkel 9

Kõigil on õigus abielluda ning pere luua. Iga riigi seadus määrab ära selleks ette nähtud vanuse.

Artikkel 10

Kõigil on õigus uskuda, mida nad soovivad ning jääda oma arvamuse juurde. See tähendab ka usuvabadust.

Artikkel 11

Kõigil on õigus sõnavabadusele ning arvamussvabadusele. Sul on õigus informatsioonile ning oma arvamusele, senikaua kui sa pead lugu teistest inimestest

Artikkel 12

Kõigil on õigus rahumeelseteks rahvakogunemisteks ning kõigil on õigus moodustada ühinguid.

Artikkel 14

Kõigil on õigus haridusele.

Artikkel 17

Kõigil on õigus eraomandile.

Artikkel 21

Kellelgi inimõigusi ei tohi rikkuda nende vanusest, rassist, religioonist, soost, erivajadustest või mõnest teisest eripärast lähtudes.

Artikkel 40

Kõigil on õigus hääletada ja kandideerida valimistel, et valida enda riigile juhid. Seadus määrab ära lubatud vanuse.

Artikkel 47

Kõigil on õigus õiglasele kohtumõistmisele.

Artikkel 49

Kedagi ei või karistada ebaseaduslikult või ebaproportsionaalselt.

TÖÖLEHT 1

Kohtujuhtumid

KOHTUJUHTUM 1

- Ümberpiiramise kasutamine, et hoida kinni noori meeleavaldajaid *Climate Camp* demonstratsioonil

2009. aasta 1. aprillil toimusid Londonis kaks suurt meeleavaldust. Üks neist toimus Inglise Panga ees ning protestijad avaldasid meelt selle kohta, kuidas Suurbritannia pangad olid raharessursse valesi kasutanud.

Teine meeleavaldus puudutas keskkonda. Meeleavaldajad palusid valitsusel teha rohkem konkreetseid tegusid, et kaitsta keskkonda ning takistada kliima soojenemist. Selle meeleavalduse nimi oli *Climate Camp* ja see toimus umbes poole kilomeetri kaugusel pankade vastasest demonstratsioonist.

Inglise Panga juures toimunud meeleavalduse protesteerijad proovisid panna panka põlema, loopisid seda Molotovi kokteilidega ning varastasid sealt arvuteid. Samal ajal toimunud *Climate Camp* demonstratsioon oli aga väga rahumeelne, mängis muusika ning inimesed ei olnud mingilgi moel vägivaldsed.

Politsei otsustas kõik panga ees olnud meeleavaldajad ümber piirata. Selle käigus sunniti meeleavaldajad ühte kohta kokku ning neil ei lubatud terve pärestlõuna lahkuda. Sellega soovis politsei takistada vägivalda levimist teistesse Londoni linnaosadesse.

Kui Inglise Panga ees olnud meeleavaldajad võisid lahkuda, piirati ümber ka *Climate Camp* demonstratsioonil osalejad. Politsei arvamuse kohaselt pidi see takistama panga meeleavalduse vägivaldse mõju levikut ka *Climate Campi* meeleavaldajatele.

Kaks meeleavaldajat *Climate Camp* demonstratsioonist kaebasid Suurbritannia ülemkohtule, kuna nende arvates rikuti nende kinnihoidmisega nende kui rahumeelsete meeleavaldajate inimõigusi.

ÜLESANNE

Loe läbi eelnev tekst.

Lugege koos põhiõiguste hartat ning tooge välja, millised inimõigused kehtivad käsitletud juhtumi kohta (mõelge meeleavaldajate õiguste peale ning samuti nende inimeste õiguste peale, kes elavad selles piirkonnas, kus meeleavaldused toimusid).

Otsustage, mis rolli keegi õpilastest kohtus mängib ning valmistage ette kohtujuhtum.

Jutustaja

Sina tutvustad kohtujuhtumit publikule ning selgitad, kuidas see on seotud inimõigustega.

Süüdistajad

Teie esindate *Climate Camp* meeleavaldajaid. Teie ülesandeks on põhjendada, miks politsei käitus valesi, kui nad meeleavaldajad ümberpiirasid. Te peate veenma ülejäänud klassi, et teil on õigus ning kaitsma oma seisukohti.

Kaitsjad

Teie esindate politseid ning selgitate, miks oli politsei arvates protesteerijate ümberpiiramine ja takistamine vajalik. Te peate veenma ülejäänud klassi, et teil on õigus ning kaitsma oma seisukohti.

Milline pool on klassi arvates veenvaim?

KOHTUJUHTUM 2

- **Laste löömine on osa minu religioonist**

Füüsiline karistamine on Suurbritannia koolides keelatud.

Grupp õpetajaid, õppealajuhatajaid ning vanemaid neljast koolist kaebasid selle määruse kohtusse, väites, et see seadus rikub nende kui kristlaste inimõigusi. Nende arvates peaksid vanemad saama ise otsustada, kas õpetaja tohib nende last koolitunnis kasvatuslikel eesmärkidel lüüa või mitte.

Lapsevanemad ning õpetajad väitsid, et piibel ütleb, et laste jaoks on füüsiline karistamine vajalik, sest see õpetab neid korralikult käituma. Piibel ütleb: "See, kes säästab oma poega ihunuhtlusest, vihkab oma järeltulijat, kuid see, kes oma poega armastab, on varmas teda distsiplineerima" (salm 13: 24)

Teine pool aga väidab, et ihunuhtlust keelav seadus kaitseb koolides käivate laste huve.

Ekspertide seisukoht on, et laste löömine tekitab neis stressi, valu ning erinevaid psühholoogilisi probleeme. Ameerika Psühholoogide Assotsiatsiooni (APA) sõnul on füüsiline karistamine "vägivaldne ning ebavajalik, alandab enesehinnangut ning võib tekitada lapses vaenulikkust ja viha, viimata soovitud käitumiseni". APA sõnul võib laste füüsiline karistamine muuta nad hilisemas elus samuti vägivaldseks.

ÜLESANNE

Lugege koos eelnevat lugu.

Lugege põhiõiguste hartat ning tooge välja, millised inimõigused kehtivad käsitletud juhtumi kohta (mõelge laste ning nende vanemate õiguste peale).

Otsustage, mis rolli keegi õpilastest kohtus mängib ning valmistage ette kohtujuhtum.

Jutustaja

Sina tutvustad kohtujuhtumit publikule ning selgitad, kuidas see on seotud inimõigustega.

Süüdistajad

Teie esindate lapsevanemaid ning õpetajaid, kes väidavad, et neil peaks olema õigus oma lapsi koolis füüsiliselt karistada. Te peate veenma ülejäänud klassi, et teil on õigus ning kaitsma oma seisukohti.

Kaitsjad

Teie esindate valitsust. Teie väidate, et kehtivat seadust on vaja, kuna see takistab õpetajatel läbi viimast õpilaste füüsilist karistamist. Te peate veenma ülejäänud klassi, et teil on õigus ning kaitsma oma seisukohti.

Milline pool on klassi arvates veenvaim?

TÖÖLEHT 1

Kohtujuhtumid

KOHTUJUHTUM 3

- **Rio Ferdinand**

Rio Ferdinand määrati Inglismaa jalgpallikoondise peatreeneriks 2010. aasta veebruaris. Sama aasta 25. aprillil kirjutas ajaleht *The Sunday Mirror* artikli Rio Ferdinandi intiimsuhtest Carly Storeyga. Ajaleht väitis, et Carlyl oli jätkuvalt Rioga suhe, kuigi Rio oli 2009. aastal abiellunud Rebeca Ellisoniga.

Ajaleht väitis, et enne 2006. aastat oli Riol olnud "naistemehe" reputatsioon, kuid 2006. aastal antud intervjuus ajalehele *News of the World* väitis Rio, et ta on muutunud ning ei petaks kunagi oma abikaasat. Ajaleht *The Sunday Mirror* väitis oma loos, et Rio valetas selles intervjuus, sest ta on jätkuvalt naistemees ning petab oma abikaasat.

Rio Ferdinand kaebas ajalehe *The Sunday Mirror* kohtusse, väites, et ajaleht on rikkunud tema inimõigusi tema eraelu negatiivses valguses käsitledes.

The Sunday Mirror toimetus väitis, et neil oli õigus käsitleda Rio Ferdinandi eraelu, kuna ta on avalikkusele valetanud, portreeterides iseennast kui "pereinimest". Ajalehe toimetus küsis, kas sellise moraaliga mees on sobiv liider Suurbritannia jalgpallikoondisele ning eeskujuks noortele inimestele.

ÜLESANNE

Lugege koos eelnevat lugu.

Lugege koos põhiõiguste hartat ning tooge välja, millised inimõigused kehtivad käsitletud juhtumi kohta (mõelge Rio õiguste peale ning ajakirjanike õiguste peale).

Otsustage, mis rolli keegi õpilastest kohtus mängib ning valmistage ette kohtujuhtum.

Jutustaja

Sina tutvustad kohtujuhtumit publikule ning selgitad, kuidas see on seotud inimõigustega.

Süüdistajad

Teie esindate Rio Ferdinandi. Te peate veenma ülejäänud klassi, et tema inimõigusi rikuti ajakirjanike poolt ning põhjendama oma seisukohta.

Kaitsjad

Teie esindate ajalehe *The Sunday Mirror* toimetust. Te peate veenma ülejäänud klassi, et ajalehel oli õigus avaldada sellist artiklit ning põhjendada oma seisukohta.

Milline pool on klassi arvates veenvaim?

TÖÖLEHT 1

Kohtujuhtumid

KOHTUJUHTUM 4

- Kurjategija saadeti maalt välja tagasi oma koduriiki

See kohtujuhtum on Pakistanist pärit mehest, kes kolis seitsmeaastaselt Suurbritanniasse elama.

Alates 1992. aastast on mehel olnud probleeme politseiga ning ta on olnud korduvalt vanglas röövimise, lubadeta juhtimise, vägivaldse käitumise ning kiiruseületamise tõttu.

Suurbritannia valitsus otsustas 2006. aastal, et mees saadetakse tagasi Pakistani ning ta ei tohi Suurbritanniasse tagasi pöörduda. Ta otsustati oma kodumaale tagasi saata, et kaitsta Suurbritannia kodanikke tema võimalike edasiste kuritegude eest.

Kurjategija väitis kohtule, et selle otsusega rikutakse tema inimõigusi, kuna tal on Suurbritannias kuus 12 kuni 17 aasta vanust last ning vanurist ema, kes põeb diabeeti ning on südamehaige.

Mees ei ole enam koos oma laste emaga, kuid ta väidab, et räägib oma lastega iga päev telefoni teel, kuigi ei ole neid alates 2000. aastast näinud.

ÜLESANNE

Lugege koos eelnevat lugu.

Lugege koos põhiõiguste hartat ning tooge välja, millised inimõigused kehtivad käsitletud juhtumi kohta (mõelge üksikisiku õiguste peale ning Suurbritannia kodanike õiguste peale).

Jagage omavahel rollid ning valmistage ette kohtujuhtum.

Jutustaja

Sina tutvustad kohtujuhtumit publikule ning selgitad, kuidas see on seotud inimõigustega.

Süüdistajad

Teie esindate Pakistanist pärit meeskodanikku. Te peate veenma ülejäänud klassi, et tal on õigus jääda elama Suurbritanniasse ning põhjendama oma seisukohta.

Kaitsjad

Teie esindate Suurbritannia valitsust. Te peate veenma ülejäänud klassi, et valitsusel on õigus saata mees tagasi Pakistani ning põhjendama oma seisukohta.

Milline pool on klassi arvates veenvaim?

TÖÖLEHT 1

Kohtujuhtumid

KOHTUJUHTUM 5

- **Hooldekodude sulgemine**

Kohalik omavalitsus Põhja-Inglismaal soovib sulgeda raha kokku hoidmise nimel kahte hooldekodu.

Omavalitsus andis teada, et enne otsuse tegemist räägivad nad hooldekodus elavate inimeste sugulaste ning hooldekodu elanikega, et võtta arvesse nende arvamust.

Pärast mitmeid arutelusid otsustas omavalitsus hooldekodud sulgeda. Hooldekodude elanikud kaebasid seejärel omavalitsuse kohtusse, väites et nende inimõigusi on rikutud, kuna neid sunnitakse vastu tahtmist hooldekodust lahkuma.

Kohalik omavalitsus väitis, et neil tuli vastav otsus teha rahapuuduse tõttu ning see annab neile võimaluse hoida alles teisi teenuseid tervishoiu ja hariduse valdkonnas.

ÜLESANNE

Lugege koos eelnevat lugu.

Lugege koos põhiõiguste hartat ning tooge välja, millised inimõigused kehtivad käsitletud juhtumi puhul. Mõelge hooldekodus elavate vanade inimeste õiguste peale ning samuti ülejäänud omavalitsuse alluvuses elavate inimeste õiguste peale.

Otsustage, mis rolli keegi õpilastest kohtus mängib ning valmistage ette kohtujuhtum.

Jutustaja

Sina tutvustad kohtujuhtumit publikule ning selgitad, kuidas see on seotud inimõigustega.

Süüdistajad

Teie esindate hooldekodus elavaid vanu inimesi ning nende sugulasi. Te peate veenma ülejäänud klassi, et kohalikul omavalitsusel ei ole õigust hooldekodu sulgeda ning põhjendada oma seisukohta klassile.

Kaitsjad

Teie esindate kohalikku omavalitsust. Te peate veenma ülejäänud klassi selles, et omavalitsusel ei olnud raha hooldekodu käigus hoidmiseks ning nad võtsid arvesse hooldekodu elanike kaebusi. Põhjendage oma arvamust klassile.

Milline pool on klassi arvates veenvaim?

TÖÖLEHT 1

Kohtujuhtumid

KOHTUJUHTUM 6

- **Kahe erivajadustega tüdruku elukvaliteet**

Kaks tüdrukut (11- ja 13-aastased), kellel on raske vaimne ja füüsiline puue, elavad kodus oma ema ja kasuisaga.

Tüdrukud vajavad ööpäevaringset abi ning kohalik sotsiaalhoolekanne on määranud neile abilisteks hooldajad, kes käivad pere juures kodus.

Kodus kasutatakse tüdrukute tõstmiseks tõstukit, kui neid on vaja aidata voodisse või vanni. Väljaspool kodu seda kasutada ei saa, kuid tüdrukutele meeldib ratsutada, ujuda ning ka poes käia ning nende tegevuste juures aitavad neid tõsta sotsiaaltöötajatest hooldajad.

Linnaosavalitsuse sotsiaalamet võttis vastu uue seaduse, mis keelas hooldajatel raskete tõstete sooritamise. Seadus võeti vastu selleks, et hooldajad oma tervist ei kahjustaks, kuid see tõi endaga kaasa selle, et hooldajad ei saanud enam tüdrukuid kodust välja viia.

Tüdrukute vanemad andsid linnaosavalitsuse hoolekandeosakonna kohtusse, väites, et uus seadus halvendas märgatavalt erivajadustega tüdrukute elukvaliteeti ning rikub nende inimõigusi.

ÜLESANNE

Lugege koos eelnevat lugu.

Lugege koos põhiõiguste hartat ning tooge välja, millised inimõigused kehtivad käsitletud juhtumi kohta. Mõelge tüdrukute õiguste peale ning samuti hooldajate õiguste peale.

Otsustage, mis rolli keegi õpilastest kohtus mängib ning valmistage ette kohtujuhtum.

Jutustaja

Sina tutvustad kohtujuhtumit publikule ning selgitad, kuidas see on seotud inimõigustega.

Süüdistajad

Teie esindate erivajadustega tüdrukuid ning nende vanemaid. Te peate veenma ülejäänud klassi, et linnaosavalitsuse otsus rikkus tüdrukute inimõigusi ning põhjendama oma seisukohta klassile.

Kaitsjad

Teie esindate kohalikku omavalitsust. Te peate veenma ülejäänud klassi, et uus seadus kaitseb hooldajate õigusi ning põhjendama oma seisukohta klassile.

Milline pool on klassi arvates veenvaim?

TÖÖLEHT 2

Kohtuotsuste lisakommentaari õpetajale

KOHTUJUHTUM 1

- **Protesteerijate ümberpiiramine**

Kohus otsustas, et 1. aprillil 2009 politsei poolt toime pandud *Climate Camp* meelevaldajate ümberpiiramine oli ebavajalik ning seadusevastane. Kohtunike kommentaari kohaselt olid politsei poolt kasutatud meetodid "ebavajalikult paindumatud" ning kasutasid "ebavajalikku jõudu". Kuigi politseil on seaduse kohaselt õigus kasutada ümberpiiramist sellisel juhul, kui tegemist on reaalse vägivallohuga, ei olnud kohtunike arvates hetkel niivõrd suure riskiga tegemist.

Inimõigused, mis kehtivad selle juhtumi puhul meelevaldajatele, on järgnevad: "õigus koguneda rahumeelselt" (artikkel 12), "õigus väljendada oma vaateid ning arvamust" (artikkel 11) ning "õigus vabadusele ja turvalisusele" (artikkel 6). Kõik piirangud neile õigustele peaksid olema põhjendatud ning proportsionaalsed. Kohtunikud pidid lisaks inimõigustele võtma arvesse üldisi heakorrareegleid ning nõuet kodanike turvalisusele.

Kuid 2011. aasta detsembris kaebas politsei otsuse edasi ning uued kohtunikud otsustasid, et politsei oli käitunud *Climate Camp* meelevaldajaid ümber piirates õiglaselt, kuna kaks meelevaldust olid olnud üksteisest poole kilomeetri kaugusel ning neil oli mitmeid ühendavaid lülisid (meelevaldusi reklaamiti samadel internetilehekülgedel ning nad olid osa meelevalduste seeriast, mis sellel perioodil aset leidsid). Kohus leidis, et politsei oli käitunud heakorda silmas pidades ning olemas oli tõsine oht avaliku korra rikku-misele.

Kohtujuhtum: *Moos & Anor, R (on the application of) v Police of the Metropolis [2011] EWHC 957*

Allikas: www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Admin/2011/957.html

KOHTUJUHTUM 2

- **Laste löömine on osa minu religioonist**

Kohus otsustas, et vanematel ja õpetajatel ei ole õigust koolis füüsilist karistamist rakendada. Kuigi kohus nõustus, et füüsilise karistamise vastane seadus läks vastuollu usuvabaduse artikliga (artikkel 10), pidi arvesse võtma ka laste õiguste eest seisvaid seaduseid. Kohtunikud leidsid, et seadusejärgne füüsilise karistamise keelamine oli legitiimne. Lapsed on haavatavad ning seaduse eesmärk on neid kaitsta ning nende õiguste eest seista. Füüsiline karistamine tähendab tahtlikku füüsilise valu põhjustamist. Seaduse eesmärk on kaitsta lapsi vaimse ja füüsilise trauma eest, mida füüsiline karistamine endaga kaasa toob. Kohtunikud asetasid laste õigused (eriti artikkel 4, mis sätestab, et inimest ei tohi piinata ega kohelda julmalt või ebainimlikult ning teised lapsi puudutavad õigused ÜRO laste õiguste konventsioonist) kõrgemale vanemate õigusest usuvabadusele.

Kohtujuhtum: *Williamson v Secretary of State for Education*

Allikas: www.1cor.com/1315/?form_1155.replyids=419

KOHTUJUHTUM 3

- Rio Ferdinand

Kohtuotsuse järgi sai õiguse ajaleht *Sunday Mirror*. Kohtunik pidi arvestama Rio õigusega era- ja pereelule (artikkel 6) ning ajalehe õigusega väljendada oma ideid ning arvamusi (artikkel 11). Kohtunik leidis, et kuigi kaebaja õigus eraelule ja privaatsusele on oluline, on ka avalikkusel õigus teada avaliku elu tegelase eraelust. Samuti tõi kohus välja, et artiklil oli osa ühiskondlikust debatist, mis arutas, kas kaebaja sobib täitma Suurbritannia jalgpalliliiga kapteni rolli.

KOHTUJUHTUM 4

- Kurjategija saadeti maalt välja tagasi oma koduriiki

Kohus leidis, et Pakistani kodaniku väljasaatmine Suurbritanniast oli seadusega kooskõlas ning tal ei lubatud Suurbritanniasse tagasi pöörduda. Kohtunikud pidi arvesse võtma meeskodaniku õigust privaatsusele ja pereelule (artikkel 7), samal ajal arvestades riigi kohust kaitsta oma kodanikke kuritegevuse ja vägivalda eest. Kuigi kohtunikud võtsid arvesse, et mehel oli perekond Suurbritannias, oli tal samamoodi ka perekond Pakistanis.

Kohtunik leidis, et kuna meeskodanik ei olnud oma lapsi näinud 2000. aastast, oli tema perekondlik side Suurbritannias nõrk. Samuti oli sotsiaalhoolekanne mõista andnud, et mehe neli last ja nende emad kannatavad mehe käitumise tõttu, seega on parem, kui mees nendega enam kokku ei puutuks. Lisaks sellele oli meeskodanik toime pannud korduvaid seaduserikkumisi ka peale vanglast vabanemist.

KOHTUJUHTUM 5

- Hooldekodude sulgemine

Kohus palus kohalikul omavalitsusel hooldekodude sulgemine uuesti üle vaadata. Peamine inimõigus, mis seda otsust mõjutab, oli õigus privaatsusele ja pereelule, kuid hooldekodu sulgemine võib mõjutada ka teisi õigusi, näiteks õigus eraomandile. Inimõiguste harta kohaselt on kõigil avalikel organitel kohustus võtta arvesse inimõigusi iga otsuse juures, mille nad teevad. Kohtunik leidis, et selle juhtumi puhul ei olnud kohalik omavalitsus võtnud arvesse vanade inimeste õigusi, kes elasid hooldekodus. Kohtunik leidis, et otsus tuleb üle vaadata, võttes arvesse asjakohaseid inimõigusi.

KOHTUJUHTUM 6

- Kahe erivajadustega tüdruku elukvaliteet

Selle juhtumi puhul pidi kohtunik võtma arvesse tüdrukute õigust era- ning perekonnaelule (artikkel 8) ning samuti arvestama hooldajate tervise ja ohutusega. Kohtunik otsustas tüdrukute kasuks ning väitis, et tõstmist keelav seadus tuleb kohendada tüdrukute vajadustega selliselt, et hooldajad võiksid neid turvaliselt tõsta. See annaks tüdrukutele võimaluse osaleda väljaspool kodu koos teiste lastega vaba aja veetmisel (artikkel 21 on siin samuti asjakohane, sest vastavalt sellele ei tohi tüdrukuid diskrimineerida nende erivajaduste tõttu). Kohtunik tõi välja ka selle, et tüdrukute tõstmise keeld võib endaga kaasa tuua ka artikli 4 rikkumise, kuna juhul kui tüdrukud kukuvad ja hooldaja neid ei aita, võivad nad sattuda piinlikku või ohtlikku olukorda.

TÖÖLEHT 3

Lisainfo õpetajale Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta

Euroopa Ülemkogu võttis põhiõiguste harta vastu 2000. aastal. Harta eesmärgid on:

- kaitsta inimeste põhiõigusi Euroopa Liidu õigusaktide ja nende kohaldamise taustal liikmesriikides
- täiendada Euroopa Inimõiguste Konventsiooni
- tõsta inimeste teadlikkust inimõigustest üldisemalt. Inimõigused ei puuduta ainult seadusandlust ning kohtu poole pöördumist. Inimõigused puudutavad inimeste igapäevast elu ning vastuvõetavaid otsuseid. Avalik teenistus peaks oma tegevuses lähtuma põhiõiguste hartast ning tagama läbi oma tegevuse inimõiguste kaitse.

Õigused, mille eest põhiõiguste harta seisab

- õigus elule
- piinamise keeld
- õigus mitte olla orjastatud või sunnitööl
- õigus vabadusele
- õigus ausale kohtumõistmisele
- õigus eraelu puutumatusse
- õigus mõttevabadusele ning usuvabadusele
- õigus eneseväljendusele
- õigus ühingute moodustamiseks
- õigus abielluda ja pere luua
- õigus eraomandile
- õigus haridusele
- valimisõigus

Kuidas põhiõiguste harta toimib?

- kõik avalik-õiguslikud asutused, kaasa arvatud riigikoolid, peavad oma tegevuses lähtuma põhiõiguste hartast. Avalikud asutused vastutavad ka selle eest, et nende haldusalas ei rikutaks inimõigusi. Kui see peaks toimuma, on neil kohustus sellele lõpp teha.
- Kui on vähegi võimalik, tuleb kindlustada, et juba kehtivad seadused on kooskõlas põhiõiguste hartaga.

Inimõiguste piiramine

Inimõigusi on erinevat tüüpi. Mõned inimõigused on absoluutsed, mis tähendab, et neid ei või riik kunagi rikkuda. Mõned inimõigused on piiratud, mis tähendab, et riik võib neid piirata teatud asjaoludel.

On olemas kolme tüüpi inimõigusi:

Absoluutseid inimõigusi ei tohi rikkuda ega piirata ühelgi tingimusel. Neid on kolm: piinamise keeld, orjastamise keeld ja rassilise diskrimineerimise keeld.

Piiratud inimõigusi võib piirata teatud olukordades. Piiratud inimõiguse näiteks on õigus vabadusele, mis ei kehti sellisel juhul, kui inimene on kohtu poolt süüdi mõistetud ning kannab vanglakaristust või on arstid ta määranud kinnisele ravile vaimuhaiglasse.

Mõõdukaid inimõigusi võib mitte järgida siis, kui on tarvis kaitsta teisi inimesi või avalikke huve, näiteks selleks, et kaitsta riigi turvalisust konfliktiolukorras või selleks, et tagada avalik kord. Enamus põhiõiguste harta õigusi kuulub siia kategooriasse. Iga mõõduka inimõiguse rikkumine peab olema:

- kooskõlas legitiimse eesmärgiga. Näiteks selleks, et kaitsta suure hulga inimeste õigusi.
- kooskõlas seadustega
- vajalik
- proportsionaalne (asjakohane ning vastavalt vajadustele)

Mõõdukad inimõigused on näiteks õigus eraelu ning perekonnaelu puutumatusse, õigus usuvabadusele ja õigus sõnavabadusele.